

O B S A H

	str.
1. Úvod	3
2. Požadavky na obráběcí stroje	3
2.1 Produktivita práce	4
2.2 Přesnost obrábění	5
2.2.1 Geometrická přesnost stroje	5
2.2.2 Deformace částí obráběcího stroje	6
2.2.3 Teplotní deformace	7
2.3 Jakost obrobeneš plochy	8
2.4 Spolehlivost, trvanlivost, životnost	8
2.5 Ovladatelnost	9
2.6 Odvod třísek	9
2.7 Opravitelnost a údržba	9
2.8 Účinnost	10
2.9 Bezpečnost práce	10
2.10 Pořizovací a provozní náklady, efektivnost	10
2.11 Váha a rozměry	11
2.12 Design	11
3. Statická tuhost	11
3.1 Tuhost v ohybu	12
3.2 Tuhost v kroucení	12
3.3 Styková tuhost	14
3.4 Tuhost spojení	14
3.5 Konstrukční pravidla pro zvyšování tuhosti	15
3.5.1 Žebrovaní	15
3.5.2 Otvory ve stěnách	15
3.5.3 Přenos sil	15
3.5.4 Spojení stykových ploch	16
3.5.5 Optimální využití materiálu	16
4. Dynamická tuhost	17
4.1 Kmitání vlastní	17
4.1.1 Kmitání vlastní netlumené	17
4.1.2 Kmitání vlastní s tlumením	18
4.2 Kmitání buzené (vynucené)	18
4.3 Kmitání samobuzené	20
4.4 Trhavé pohyby	21
5. Teplotní tuhost	21
5.1 Definice teplotní tuhosti	22
5.2 Zlepšování teplotní tuhosti	22

6. Převodové systémy obráběcích strojů	23
6.1 Základní pojmy	23
6.2 Stupňovitá změna otáček a posuvů	24
6.3 Tvoření kinematických schémat převodových systémů	25
6.4 Základní převodové systémy ozubenými koly	26
6.4.1 Základní převodové systémy ozubenými koly	26
6.4.1.1 Výměnná kola	26
6.4.1.2 Přesuvná kola	27
6.4.1.3 Ozubená kola se spojky	27
6.4.1.4 Předlohy	27
6.4.1.5 Kombinace spojky a výsuvného kola	29
6.4.2 Zvláštní převodové systémy ozubenými koly	28
6.4.2.1 Ústrojí Ruppertovo	28
6.4.2.2 Výkyvné Nortonské ústrojí	28
6.4.2.3 Meandrové ústrojí	29
6.4.2.4 Přesuvný klín	29
6.4.2.5 Vlnový převod	30
6.4.3 Řemenový převod	30
6.4.4 Převodové systémy kombinované	30
6.4.4.1 Asynchronní přepínatelný elektromotor a mech. převodovka ..	30
6.4.4.2 Stejnoseměrný regulační elektromotor a mechanická převodovka	30
6.4.5 Převodové systémy pro plynulou změnu otáček	31
6.4.5.1 Mechanické systémy	31
6.4.5.2 Hydraulické systémy	31
6.4.5.3 Elektrické pohony	31
6.4.5.3.1 Ward-Leonardovo soustrojí	31
6.4.5.3.2 Trojfázový komutátorový motor typu Schrage	32
6.4.5.3.3 Stejnoseměrné regulační vysokomomentové motory Mezomatic	32
6.4.5.3.4 Střídavé bezkartáčové pohony	32
7. Mechanizmy pro přímočarý pohyb	32
7.1 Kluzný pohybový šroub a matice	32
7.2 Kuličkový šroub a matice	33
7.3 Šnek a ozubený hřeben	35
7.4 Šnek a šnekový hřeben	35
7.5 Pastorek a hřeben	35
7.6 Vaškové mechanismy	36
7.7 Klikový mechanismus	36
7.8 Kulisový mechanismus	36
7.9 Mechanismus magnetostrikční	37
8. Mechanizmy pro přerušovaný pohyb	37
8.1 Rohatka se západkou	38

8.2 Maltézský mechanismus	38
8.3 Vačkové mechanismy	39
8.4 Vypínání a zapínání pohonu	39
9. Polohovací mechanismy	40
9.1 Válcový čep	40
9.2 Kuželový čep	40
9.3 Ploché, klínový index	40
9.4 Polohování pomocí 2 indexů	41
9.5 Indexování reverzační polohované části	41
10. Vřetena obráběcích strojů	41
10.1 Požadavky na vřetena	41
10.2 Přesnost chodu vřetena	42
10.3 Vliv tuhosti vřetena a ložisek	42
11. Kluzná ložiska	49
11.1 Hydrodynamická ložiska	49
11.2 Hydrostatická ložiska	50
11.3 Utěsnění rotujících částí	51
12. Valivá ložiska	52
12.1 Přehled typů valivých ložisek	52
12.1.1 Dvouřadá válečková ložiska	52
12.1.2 Jednořadá kuličková ložiska	53
12.1.3 Ložiska s kosoúhlým stykem	53
12.1.4 Kuželíková ložiska	53
12.1.5 Jehlová ložiska	54
12.1.6 Axiální kuličková ložiska	54
12.1.7 Axiální ložisko s kosoúhlým stykem	54
12.2 Montáž a mazání valivých ložisek	54
13. Vedení přímočará	55
13.1 Přímocará, kluzná vedení hydrodynamická	56
13.1.1 Vedení válcová	56
13.1.2 Vedení prizmatická	56
13.1.3 Vedení rybinovitá	57
13.1.4 Vedení plochá	57
13.1.5 Vedení kombinovaná	58
13.1.6 Konstrukčně - technologické provedení kluzného vedení	58
13.1.6.1 Materiál vodících ploch	58
13.1.6.2 Provedení vodících ploch	59
13.2 Přímocará, kluzná vedení hydrostatická	60
13.3 Valivá vedení přímočará	60
13.3.1 Vedení s omezenou délkou zdvihu	60

13.3.1.2 Vedení se skříženými válečky	61
13.3.1.3 Jehlové vedení	61
13.3.1.4 Kuličkové vedení	61
13.3.2 Vedení s neomezenou délkou zdvihu	61
13.4 Ochrana vedení	62
14. Spojky	62
14.1 Spojky nespínatelné	63
14.1.1 Spojky pevné	63
14.1.2 Spojky poddajné (pružné)	63
14.1.2.1 Spojka s vnitřním ozubením	63
14.1.2.2 Spojka pružná	63
14.1.2.3 Spojka s kolíky a pryžovými pouzdry	64
14.1.2.4 Spojka pružinová	64
14.1.2.5 Spojka křížová (Oldhamova)	64
14.2 Spojky spínatelné	64
14.2.1 Spojky spínatelné s cizím ovládním	64
14.2.1.1 Spojky spínatelné v klidu nebo málo rozdílných otáčkách ..	64
14.2.1.2 Spojky spínatelné při různých otáčkách	64
14.2.1.2.1 Lamelové spojky mechanické	65
14.2.1.2.2 Lamelové spojky hydraulické	65
14.2.1.2.3 Lamelové spojky elektrické	65
14.2.2 Spojky spínatelné s vlastním ovládním	65
14.2.2.1 Setrvačnickové spojky	66
14.2.2.2 Momentové spojky	66
14.2.2.3 Volnoběžné spojky	66
15. Rámy obráběcích strojů	67
15.1 Tuhost	67
15.2 Dynamická stabilita	67
15.3 Odpad třísek	67
15.4 Jednoduchá a levná výroba	67
15.5 Malá hmotnost	68
16. Základy obráběcích strojů	68
17. Členění obráběcích strojů podle stupňů pružnosti	69
18. Nutnost automatizace výroby a cesty k ní vedoucí	70
18.1 Výpočet strojního času	72
18.1.1 t_g u soustružení	72
18.1.2 t_g u frézování	72
18.1.3 t_g u vrtačky	73

18.1.4 t u závitováání	73
18.2 Vedlejší časy a cesty k jejich zkracování	74
19. Vývoj k jednoúčelovým a stavebnicovým obráběcím strojům	74
19.1 Historický vývoj	74
19.2 Klasické jednoúčelové stroje a jejich vývoj ke stavebnicovým strojům..	75
19.3 Stavebnicové stroje jako soustava jednotek a prvků	75
19.3.1 Spodní stavba	75
19.3.2 Jednotky	90
19.3.2.1 Polohovací jednotky	90
19.3.2.1.1 Otočné stoly	90
19.3.2.1.2 Otočné bubny	98
19.3.2.1.3 Přímočaré polohovací stoly	99
19.3.2.1.4 Jednotky polohovací a speřovací	101
19.3.2.1.5 Krokový dopravaík	101
19.3.2.1.6 Upínače	102
19.3.2.1.6.1 Mechanické upínače	103
19.3.2.1.6.2 Hydraulické upínače	103
19.3.2.2 Pracovní jednotky	107
19.3.2.2.1 Pinolové jednotky	107
19.3.2.2.1.1 Pinolové jednotky vrtací	107
19.3.2.2.1.2 Pinolové jednotky závitovací	114
19.3.2.2.2 Saňové (posuvové) jednotky	116
Náhomové systémy posuvů	
a) Elektromechanický posuvový systém	
b) Hydromechanický posuvový systém	
c) Elektro- hydromechanický posuvový systém	
d) Hydraulický posuvový systém	
e) Pneumatický posuvový systém	
19.3.2.2.3 Jednovřetenové jednotky	121
19.3.2.2.3.1 Vřeteníky vrtací	121
19.3.2.2.3.2 Vřeteníky vyvrtávací	122
19.3.2.2.3.3 Vřeteníky řelně soustružící	123
19.3.2.2.3.4 Vřeteníky frézovací	124
19.3.2.2.4 Hnací jednotky	125
19.3.2.2.4.1 Hnací jednotky pro jednovřetenové vřeteníky ...	125
19.3.2.2.4.2 Hnací jednotky pro vícevřetenové hlavy	126
19.3.2.2.5 Vícevřetenové jednotky	126
19.3.2.2.6 Revolverové jednotky	128

19.3.3 Přídavná zařízení jednotek	130
19.3.3.1 Frézovací hlava	130
19.3.3.2 Vícevřetenová operační hlava	131
19.3.3.2.1 Vícevřetenové hlavy s pevnými vřeteny	131
19.3.3.2.2 Vícevřetenové hlavy s přestavitelnými vřeteny	137
19.3.3.2.2.1 Hlavy s excentricky nastavitelnými vřeteny	137
19.3.3.2.2.2 Hlavy s teleskopickými náhoxy	140
19.3.3.3 Vedení nástrojů	140
19.3.3.4 Zařízení na zápichy (zapichovací hlavy)	142
19.3.4 Přídavná zařízení stroje	143
19.3.4.1.1 Elektroovládání	143
19.3.4.1.2 Hydraulické ovládání	144
19.3.4.1.3 Pneumatické ovládání	149
19.3.4.1.4 Kompaktní ovládací jednotka	150
19.3.4.2 Centrální rozvod mazání jednotek	154
19.3.4.3 Rozvod chlazení nástrojů	155
19.3.4.4 Kontrola obrobků a nástrojů	158
19.3.4.5 Odvod třísek	158
19.3.4.6 Zařízení na rychlou přestavbu stroje	159
19.3.5 Ustavující prvky	161
19.3.7 Vrchní stavba	163
20. Rozdělení JÚS podle pohybu obrobku	163
20.1 Stroje s obrobkem na místě (s pevným upínačem)	163
20.2 Obrábění dělicím způsobem	164
20.3 Stroje s přímočarým vratným stolem	164
20.4 Linka s průběžným pohybem - transferlinke	165
20.5 Stroj s otočným stolem kolem svislé osy	165
20.6 Stroje s otočným bubnem kolem vodorovné osy	166
20.7 Stroje s otočným stolem se satelitními stoly	167
20.8 Stroje s kombinovaným pohybem obrobku	168
21. Různé typy JÚS a stavebnicových strojů světových výrobců	168
22. Ekonomická efektivnost nasazení stavebnicových strojů	177
22.1 Hlediska určující použití stavebnicového stroje	177
22.2 Vlivy koncepce stroje na ekonomickou návratnost	181
22.3 Ekonomika nasazení stavebnicových strojů s možností rychlé přestavby. 181	
23. Postup při výběru součástí vhodných pro nasazení na stavebnicové stroje z daného výrobního programu	182
24. Postup při navrhování JÚS a stavebnicových strojů	183

24.1 Technologická studie a stanovení koncepce stroje	183
24.2 Konstrukce JÚS a stavebnicových strojů	187
24.3 Praktické příklady vrchních staveb stavebnicových strojů	188
25. Speciální jednodřelové stroje	
26. Stanovení řezných podmínek	
27. Seznam použité literatury	
28. Obsah	